

KIEK SAVIVALDYBIŲ VALDOMŲ ĮMONIŲ VEIKIA PAGRĮSTAI?

SANTRAUKA

Informacija apie savivaldybių valdomų įmonių¹ (SVĮ) skaičių yra netiksliai bei pateikiama epizodiškai. **2018 m. pabaigoje veikė mažiausiai 259 SVĮ, kurios vykdė bent vieną iš 40 veiklų, steigiant SVĮ numatytų pagrindinėmis. Jose dirbo 21,9 tūkst. darbuotojų.**

Įstatymuose nustatyta, kad savivaldybė gali priimti sprendimą dėl naujos ūkinės veiklos vykdymo, kai:

I. tenkinamos šios 3 sąlygos²:

- 1) ūkinė veikla yra būtina siekiant patenkinti savivaldybės bendruomenės bendruosius interesus;
- 2) atsižvelgdami į savo komercinius interesus, kiti ūkio subjektai tokios veiklos nevykdytų arba vykdytų ne visa apimtimi, kuri yra būtina savivaldybės bendruomenės bendriesiems interesams patenkinti;
- 3) jeigu tokiu sprendimu nebus teikiama privilegijų arba diskriminuojami atskiri ūkio subjektai ar jų grupės.

II. Savivaldybė, norinti priimti sprendimą dėl naujos ūkinės veiklos pradėjimo, atlikusi veiklos atitikimo 3 aukščiau minėtoms sąlygoms testą, taip pat privalo gauti Lietuvos Respublikos (LR) konkurencijos tarnybos (toliau – Konkurencijos taryba) leidimą. Tačiau Konkurencijos tarybos leidimas nėra būtinas, jei savivaldybė ketina užsiimti kuria nors iš šių 7 veiklų: vandens tiekimo paslaugų teikimas; nuotekų valymo paslaugų teikimas; šilumos tiekimo paslaugų teikimas; atliekų tvarkymo paslaugų teikimas; keleivių vežimo paslaugų teikimas; teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo paslaugų teikimas; maitinimo paslaugų teikimas ugdymo, globos arba sveikatos priežiūros įstaigose.

Lietuvoje yra įstatymiškai reglamentuojama, kada savivaldybė gali priimti sprendimą dėl naujos ūkinės veiklos vykdymo. Tačiau jau vykdomų SVĮ veiklų pagrįstumas nėra vertinamas. SVĮ jau vykdomų veiklų pagrįstumas galėtų būti vertinamas tokiu pačiu būdu kaip ir naujų ūkinių veiklų.

Dėl tikėtino visų savivaldybių gyventojų poreikių homogeniškumo, veiklos, kurios iš tiesų yra būtinos patenkinti savivaldybių bendruomenių bendruosius interesus, turėtų būti vykdomos didžiojoje daugumoje savivaldybių. Tokių veiklų yra tik 3 iš 40: vandens surinkimo, valymo ir tiekimo; keleivių vežimo autobusais mieste ir priemiestyje; garo tiekimo ir oro kondicionavimo.

9 savivaldybėse (Akmenės r., Anykščių r., Elektrėnų, Lazdijų r., Neringos, Pagėgių, Panevėžio r., Rietavo ir Skuodo) veikiančios SVĮ, vykdydamos pagrindines veiklas, nesusiduria su konkurencija.

7 savivaldybėse (Kauno m., Kauno r., Kazlų Rūdos, Klaipėdos m., Mažeikių r., Radviliškio r. ir Vilniaus m.) visos veikiančios SVĮ konkuruoja vykdydamos pagrindines veiklas su kitais ūkio subjektais.

44 savivaldybėse SVĮ pagrindinės veiklos vykdomos daugiau ar mažiau konkuruojant su kitais ūkio subjektais.

¹ Vietos savivaldos įstatymo 3 str. 6 p.: „Savivaldybės valdoma įmonė – savivaldybės įmonė, veikianti pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymą, taip pat akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė, kurių vienai ar kelioms savivaldybėms nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime.“

Šaltinis. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/VSFscHQmfx>

² Vietos savivaldos įstatymo 9¹ straipsnio 1 dalies 1-3 punktai.

Šaltinis. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/iarNRhmqDV>

I. KIEK SVĮ VEIKIA LIETUVOJE IR KOKIU PAGRINDU?

Kiek SVĮ veikia Lietuvoje?

Šiuo metu informacija apie veikiančių SVĮ skaičių yra netiksli ir pateikiama epizodiškai. Paskutinį kartą Valdymo koordinavimo centras skaičiavo Lietuvoje veikiančias SVĮ 2012 m. Tuomet jų veikė 282. Valstybės kontrolė 2015 m. pateikė 271 SVĮ sąrašą.³ Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, tais pačiais metais veikė tik 219 SVĮ⁴. Tai, kad net valstybinėms institucijoms yra sudėtinga nustatyti tikslų SVĮ skaičių, rodo, kad SVĮ veiklos kontrolei neskiriamas tinkamas dėmesys.

Nuo 2019 m. VšĮ „Stebėsenos ir prognozių agentūra“⁵ įgijo pareigą⁶ kiekvienais metais rengti ir skelbti SVĮ veiklą apibendrinančias metines ataskaitas, todėl ateityje turėtų atsirasti galimybė stebėti SVĮ skaičiaus metinius pokyčius.

Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) vertinimu, 2017 m. pabaigoje veikė mažiausiai 264⁷, o **2018 m. pabaigoje – mažiausiai 259 SVĮ**⁸.

Kuo užsiima SVĮ?

SVĮ vykdomos veiklos gali būti skirstomos į:

- pagrindines veiklas, t. y. tas, kurių poreikis buvo SVĮ steigimo priežastis (pavyzdžiui: keleivių vežimo veikla);
- kitas veiklas, teikiamas tos pačios SVĮ, kurios gali būti susijusios su pagrindine SVĮ veikla. Pavyzdžiui, šalia keleivių vežimo veiklos vykdomos ir automobilių nuomos ar reklamos ant autobusų veiklos.

Vertinant tik pagrindines SVĮ vykdomas veiklas pagal EVRK⁹ (toliau ir – pagrindinės veiklos), 2018 m. pabaigoje

259 SVĮ vykdė **40 pagrindinių veiklų tipų** (žr. 1 lentelę, 2.1. skyriuje).

Kaip šiuo metu Lietuvoje vertinamas SVĮ veiklų pagrįstumas?

Savivaldybė gali priimti sprendimą dėl naujos ūkinės veiklos vykdymo, kai¹⁰:

1. Tenkinamos visos 3 sąlygos kartu (toliau – 3 būtinosios sąlygos):

- 1) ūkinė veikla yra būtina siekiant patenkinti savivaldybės bendruomenės bendruosius interesus;
- 2) **ir** atsižvelgdami į savo komercinius interesus, kiti ūkio subjektai tokios veiklos nevykdytų arba vykdytų ne visa apimtimi, kuri yra būtina savivaldybės bendruomenės bendriesiems interesams patenkinti;
- 3) **ir** jeigu dėl SVĮ ūkinės veiklos nebus teikiama privilegijų arba diskriminuojami atskiri ūkio subjektai ar jų grupės.

2. Ir savivaldybė yra gavusi išankstinį Konkurencijos tarybos sutikimą, išskyrus šiuos išimtinius atvejus, kai išankstinis Konkurencijos tarybos sutikimas dėl naujos ūkinės veiklos vykdymo yra nebūtinasis:

- 1) vandens tiekimo paslaugų teikimas;
- 2) nuotekų valymo paslaugų teikimas;
- 3) šilumos tiekimo paslaugų teikimas;
- 4) atliekų tvarkymo paslaugų teikimas;
- 5) keleivių vežimo paslaugų teikimas;
- 6) teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo paslaugų teikimas;
- 7) maitinimo paslaugų teikimas ugdymo, globos arba sveikatos priežiūros įstaigose (toliau visos kartu ir – Ūkinės veiklos – išimty).

³ Savivaldybių kontroliuojamų įmonių sąrašas 2015-12-31

Šaltinis: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3703>

⁴ 2016 m. Viešojo sektoriaus ataskaita, 77 p.

Šaltinis: https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Veikla/Veiklos%20sritis/Vie%C5%A1asis%20administravimas/2016%20met%C5%B3%20vie%C5%A1ojo%20sektoriaus%20ataskaita.pdf

⁵ Anksčiau Valdymo koordinavimo centras.

⁶ Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 23 straipsnio 5 dalies 1 punktą.

Šaltinis: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D5496D69DF98/OuJajKzMIl>

⁷ LLRI, Faktai ir analizė. Ką veikia savivaldybių valdomos įmonės? Pastaba. 2015 m. – 2017 m. laikotarpiu 7 įmonės iš 271 nustojo vykdyti veiklą. Skaičiuojant SVĮ nebuvo atsižvelgiama į tai, ar šiuo laikotarpiu buvo įsteigta naujų SVĮ.

Šaltinis: <https://www.llri.lt/naujienos/ekonomine-politika/faktai-ir-analize-ka-veikia-savivaldybiu-valdomos-imonės/lrinka>

⁸ UAB „Creditinfo Lietuva“ pateikti duomenys.

⁹ EVRK – Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius. Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/600>

¹⁰ Vietos savivaldos įstatymo 9¹ straipsnio 1-3 dalys.

Šaltinis: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/VSFscHQmfx>

II. KIEK PAGRINDINIŲ VEIKLŲ SVĮ VYKDO PAGRĮSTAI?

Vietos savivaldos įstatyme yra reglamentuojama savivaldybių teisė nuspręsti dėl naujos ūkinės veiklos vykdymo (žr. I skyrių), tačiau nekalbama apie jau vykdomų veiklų pagrįstumo vertinimą.

SVĮ jau vykdomų veiklų pagrįstumo vertinimo problemą kėlė ir Valstybės kontrolė¹¹ bei pateikė rekomendaciją: „nustatyti pareigą kompetentingai institucijai periodiškai vertinti SKĮ reikalingumą bei nustatyti vertinimo kriterijus“.

Pažymėtina, kad 2018 m. pradžioje Ekonomikos ir inovacijų ministerija (tuo metu Ūkio ministerija), siekdama įgyvendinti minėtą Valstybės kontrolės rekomendaciją, siūlė Vietos savivaldos įstatymą papildyti atitinkama nuostata¹². Įgyvendinant ją, savivaldybių tarybos būtų privalėjusios periodiškai svarstyti, ar SVĮ ūkinė veikla atitinka 3 būtinąsias sąlygas ir priimti sprendimą dėl šių sąlygų neatitinkančios ūkinės veiklos

atsisakymo ir ją vykdančių SVĮ veiklos tęstinumo. Tačiau šiai nuostatai nepritarė įstatymų leidėjai, o minėta Valstybės kontrolės rekomendacija liko neįgyvendinta. Savivaldybės išsaugojo galimybę nevertinti, ar jų valdomų įmonių vykdomos veiklos yra pagrįstos.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO)¹³ taip pat akcentuoja būtinumą šalims nusistatyti konkrečias priežastis, motyvus ar kriterijus, kuriems esant valstybės dalyvavimas versle būtų pateisinamas. Taip pat nurodoma, kad įmonės nuosavybės nutraukimo arba valstybei priklausančių akcijų pardavimo procedūros turi būti panašios į įmonių kūrimo procedūras¹⁴.

Ši EBPO pozicija ir anksčiau minėta Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Vietos savivaldos įstatymo keitimo formuluotė leidžia daryti prielaidą, kad **3 būtinųjų sąlygų testas galėtų būti taikomas ne tik naujų, bet ir jau SVĮ vykdomų ūkinių veiklų pagrįstumui nustatyti**.

2. 1. Ar SVĮ vykdomos pagrindinės veiklos yra būtinos tenkinant savivaldybės bendruomenės bendruosius interesus?

Pirmoji iš 3 būtinųjų sąlygų, kurią turėtų atitikti visos SVĮ vykdomos ūkinės veiklos, yra ta, kad **vykdoma ūkinė veikla turi būti būtina siekiant patenkinti savivaldybės bendruomenės bendruosius interesus** (Vietos savivaldos įstatymo 9¹ str. 1 d. 1 p.).

SVĮ veiklos būtinumo visiems gyventojams vertinimo metodas. Nėra priežasčių manyti, kad skirtingose Lietuvos savivaldybėse bendrieji gyventojų poreikiai, kuriuos būtina patenkinti, reikšmingai skiriasi. Todėl ūkinės veiklos, kurios iš tiesų yra būtinos patenkinti savivaldybių bendruomenių bendruosius interesus, turėtų būti vykdomos didžiojoje daugumoje savivaldybių.

Tyrimė yra vertinamos tik SVĮ vykdomos pagrindinės veiklos (vienai SVĮ priskirta viena pagrindinė veikla), t. y.

tos, kurios dažniausiai ir yra įmonės steigimo priežastis ir kurių vykdymo pradžioje tikėtina didesnė kontrolė. Kitų nei pagrindinė SVĮ vykdomų veiklų paplitimas šiame tyrime nėra vertinamas.

Rezultatai. Tik 3 pagrindinės SVĮ ūkinės veiklos yra teikiamos daugiau nei pusėje visų savivaldybių: 1) vandens surinkimo, valymo ir tiekimo (44 sav.), 2) keleivių vežimo autobusais mieste ir priemiestyje (39 sav.); 3) garo tiekimo ir oro kondicionavimo (kitais – šildymo tiekimo, 34 sav.) veiklos (žr. 1 lentelę).

Taikant šį metodą gautas rezultatas, kad tam tikra veikla valdiškos įmonės yra vykdoma retoje savivaldybėje, neleidžia daryti vienareikšmiškos išvados, kad nagrinėjama veikla nėra būtina gyventojams. Nes gali

¹¹ Valstybės kontrolės 2017 m. balandžio 25 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2017-P-30-1-9 „Ar savivaldybių kontroliuojamų įmonių valdysena užtikrina efektyvią ir skaidrią įmonių veiklą“.

Šaltinis: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3703>

¹² Vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 3, 4, 6, 7, 14, 16, 19, 20, 24, 27, 28, 29, 30 ir 51 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Reg. Nr. XIII-P-1713(2)).

Šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e7bc6e60430a11e8be5787c04e42c58a?positionInSearchResults=4&searchModelUUID=e51ae33a-e048-41fa-be72-6166b700d428>

¹³ EBPO, „Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises“, 2015.

Šaltinis: <http://www.oecd.org/corporate/guidelines-corporate-governance-SOEs.htm>

¹⁴ EBPO, „State-Owned Enterprise Governance: A Stocktaking of Government Rationales for Enterprise Ownership“ 9 p.

Šaltinis: https://read.oecd-ilibrary.org/governance/state-owned-enterprise-governance_9789264239944-en#page9

būti, kad kitose savivaldybėse atitinkamą veiklą vykdo privatūs ūkio subjektai. Todėl faktinis veiklų populiarumas gali būti didesnis, nei vertinant tik SVJ vykdomų veiklų populiarumą.

Galimo rezultatų netikslumo priežastys. Norint nustatyti SVJ teikiamų paslaugų paplitimą savivaldybėse, kai tų paslaugų formuluotė neatitinka EVRK nurodytų veiklų formuluotės, galima susidurti su keblumais, nustatant SVJ teikiamos paslaugos atitikmenį EVRK:

- Tai pačiai paslaugai apibūdinti SVJ priskiria skirtingas pagrindines veiklas EVRK. Pavyzdžiui, vienos SVJ, teikiančios šilumos tiekimo paslaugas, EVRK nurodo veiklą – „Garo tiekimas ir oro kondicionavimas“ (34 sav.). Kitos SVJ, teikdamos tą pačią šilumos tiekimo paslaugą, EVRK nurodo kitą veiklą – „Garo tiekimas“ (2).

- SVJ, kurios vykdo tas pačias veiklas ir šalia jų vykdo kitas veiklas, pagrindinėmis gali pasirinkti skirtingas veiklas.

Pavyzdžiui, visos vandens tiekimo veiklą vykdančios SVJ vykdo ir nuotekų valymo veiklą. Todėl vienos jų pagrindine veikla (pagal EVRK) nurodo veiklą – „Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas“ (44 sav.), kitos – „Nuotekų valymas“ (4 sav.). Tai reiškia, kad pastarosios SVJ vykdoma vandens tiekimo veikla šioje įmonėje nėra laikoma pagrindinė veikla. Ir, neatlikus detalesnės analizės, išvados apie konkrečios paslaugos (pvz., vandens tiekimo) paplitimą savivaldybėse neapims tų savivaldybių, kuriose vandens tiekimo paslaugas teikiančios SVJ pagrindine veikla bus nurodę kitą pagrindinę veiklą (pvz., „Nuotekų valymas“).

3 lentelėje (žr. III skyrių) pateikiami pavyzdžiai, kaip pasikeistų paslaugų paplitimo savivaldybėse vertinimas, sumažinus metodo netikslumo laipsnį, panaikinant šias dvi rizikas.

1 lentelė. SVJ vykdomų pagrindinių paslaugų pasiskirstymas savivaldybėse, vnt., ir savivaldybių, kuriose vykdoma atitinkama pagrindinė veikla, dalis tarp 60 savivaldybių, proc., 2018 m. pab.

Eil. Nr.	Pagrindinės veiklos tipai	Savivaldybių skaičius	Savivaldybių dalis
1	Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas	44	73%
2	Keleivių vežimas autobusais mieste ar priemiestyje	39	65%
3	Garo tiekimas ir oro kondicionavimas	34	57%
4	Nekilnojamojo turto tvarkyba už atlygį arba pagal sutartį	27	45%
5	Nepavojingų atliekų surinkimas	13	22%
6	Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas	12	20%
7	Nepavojingų atliekų tvarkymas ir šalinimas	11	18%
8	Kita valymo veikla	9	15%
9	Kombinuota patalpų funkcionavimo užtikrinimo veikla	6	10%
10	Architektūros veikla	5	8%
11	Elektros sistemų įrengimas	5	8%
12	Knygų mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse	5	8%
13	Karšto vandens tiekimas	4	7%
14	Laidotuvių ir su jomis susijusi veikla	4	7%
15	Nuotekų valymas	4	7%
16	Vaistinių, ruošiančių ir parduodančių vaistus, veikla	4	7%
17	Fizinės gerovės užtikrinimo veikla	2	3%
18	Garo tiekimas	2	3%
19	Kita pramogų ir poilsio organizavimo veikla	2	3%
20	Medžiagų bandymai ir analizė	2	3%
21	Sausumos transportui būdingų paslaugų veikla	2	3%
22	Vandens surinkimas ir valymas	2	3%
23	Verslo veiklos reguliavimas ir parama efektyviau ją organizuoti	2	3%
24	Automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimas	1	2%
25	Elektros perdavimas	1	2%
26	Gatvių, kelių, tiltų, tunelių eksploatavimas	1	2%
27	Keleivių vežimas miesto arba priemiestiniu sausumos transportu	1	2%
28	Kelių ir automagistralių tiesimas	1	2%
29	Kino filmų rodymas	1	2%

30	Kita, niekur kitur nepriskirta, asmenų aptarnavimo veikla	1	2%
31	Kita, niekur kitur nepriskirta, profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1	2%
32	Kita, niekur kitur nepriskirta, specializuota statybos veikla	1	2%
33	Kita, niekur kitur nepriskirta, verslui būdingų paslaugų veikla	1	2%
34	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, mašinų, įrangos ir materialijų vertybių ir išperk. nuoma	1	2%
35	Krovininis kelių transportas	1	2%
36	Laikraščių ir raštinės reikmenų mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse	1	2%
37	Oro transportui būdingų paslaugų veikla	1	2%
38	Projektiniai-konstruktoriniai darbai	1	2%
39	Reabilitacijos ligoninių veikla	1	2%
40	Techninis tikrinimas ir analizė	1	2%

Parengta LLRI, naudojant UAB „Creditinfo Lietuva“ pateiktus duomenis

2. 2. Ar vykdydamos pagrindines veiklas SVĮ konkuruoja su kitais ūkio subjektais?

Antroji iš 3 būtinųjų sąlygų, kuri turėtų būti tenkinama, norint SVĮ vykdyti ūkinę veiklą, yra ta, kad **atsižvelgdami į savo komercinius interesus kiti ūkio subjektai tokios veiklos nevykdytų arba vykdytų ne visa apimtimi, kuri yra būtina savivaldybės bendruomenės bendriesiems interesams patenkinti** (Vietos savivaldos įstatymo 9¹ str. 1 d. 2 p.). Kitaip tariant, savivaldybėse, kuriose veikia kiti ūkio subjektai, užsiimantys atitinkama veikla, SVĮ analogiškos veiklos vykdyti neturėtų.

Analizuojant, ar SVĮ vykdydamos savo pagrindines veiklas susiduria su konkurencija, vertinama, ar konkrečiose savivaldybėse veikia kitų ūkio subjektų, kurie užsiima tomis pačiomis ūkinėmis veiklomis kaip ir SVĮ vykdomos pagrindinės veiklos (žr. 2 lentelę).

9 savivaldybėse (Akmenės r., Anykščių r., Elektrėnų, Lazdijų r., Neringos, Pagėgių, Panevėžio r., Rietavo ir Skuodo) veikiančios SVĮ, vykdydamos pagrindines veiklas, nesusiduria su konkurencija.

Panevėžio r. savivaldybė nei vienoje SVĮ neturi akcijų, kurios suteiktų 50 proc. balsų visuotiniame acnininkų susirinkime, tačiau yra bendrai su kitomis savivaldybėmis valdomų vandens tiekimo, šilumos tiekimo ir atliekų tvarkymo paslaugas teikiančių SVĮ acnininkė. Elektrėnų, Pagėgių ir Rietavo savivaldybėse veikia po vieną SVĮ.

7 savivaldybėse (Kauno m., Kauno r., Kazlų Rūdos, Klaipėdos m., Mažeikių r., Radviliškio r. ir Vilniaus m.) visos veikiančios SVĮ konkuruoja vykdydamos pagrindines veiklas su kitais ūkio subjektais.

Didžiųjų miestų (Vilniaus m., Kauno m. ir Klaipėdos m.) savivaldybės, kuriose veikia daugiausia privačių ūkio subjektų ir konkurencija yra didžiausia, valdo ir didžiausią SVĮ kaičių. Tai reiškia, kad šios savivaldybės ne tik savo

gyventojams neleidžia pasinaudoti konkurencijos teikiamais privalumais, bet ir pačios aktyviau dalyvauja rinkoje.

Likusiose 44 savivaldybėse SVĮ vykdomos veiklos daugiau ar mažiau konkuruojant su kitais ūkio subjektais.

Apibendrinant pirmos ir antros iš 3 būtinųjų sąlygų atitikimą, darytinos šios išvados:

1. Pirmą iš 3 būtinųjų sąlygų tenkina tik 3 pagrindinės veiklos, t. y. tos, kurios vykdomos didžiojoje dalyje savivaldybių: „Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas“, „Keleivių vežimas autobusais mieste ar priemiestyje“ ir „Garo tiekimas ir oro kondicionavimas“.

2. Antrą iš 3 būtinųjų sąlygų tenkina tik 3 pagrindinės veiklos, t. y. tos, kurias vykdydamos SVĮ nesusiduria su konkurencija bent pusėje savivaldybių: „Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas“, ir „Garo tiekimas ir oro kondicionavimas“.

3. 2 lentelėje pateikti rezultatai atspindi konkurenciją, kurią patiria SVĮ tik iš toje pačioje savivaldybėje veikiančių kitų ūkio subjektų, vykdančių atitinkamą pagrindinę veiklą. Tačiau reali konkurencija, su kuria susiduria SVĮ, gali būti ir didesnė, nes vykdamas kai kurias veiklas su SVĮ gali konkuruoti ir kitose savivaldybėse veikiančios ūkio subjektai.

Tuo atveju, jei SVĮ yra vienintelė įmonė, vykdanči atitinkamą veiklą, savivaldybė turėtų siekti paslaugas pirkti iš privačių ūkio subjektų, o ne pavesti paslaugos teikimą SVĮ. Kiekviena savivaldybė gali mažinti įėjimo į rinką barjerus, ieškoti atitinkamų paslaugų tiekėjų kitose savivaldybėse, sandorį padalinti dalimis (kad konkursuose galėtų dalyvauti mažesnės įmonės) ir imtis panašių priemonių į paslaugos teikimą pritraukiant privačias įmones.

2 lentelė. Ūkio subjektų, kurie konkrečioje savivaldybėje vykdo veiklą, atitinkamą pagrindinei SVJ veiklai, skaičius, vnt., 2019 m. pr.

Savivaldybės	Pagrindinės veiklos																					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas	Keleivių vežimas autobusais mieste ar priemiestyje*	Garų tiekimas ir oro kondicionavimas	Nekilnojamojo turto tvarkymas už atlygį arba pagal sutartį	Nepavojingų atliekų surinkimas	Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir	Nepavojingų atliekų tvarkymas ir šalinimas	Kita valymo veikla	Kombinuota patalpų funkcionavimo užtikrinimo veikla	Architektūros veikla	Elektros sistemų įrengimas	Knygų mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse	Karšto vandens tiekimas*	Laidotuvių ir su jomis susijusi veikla	Nuotekų valymas	Vaistinių, ruošiančių ir parduodančių vaistų, veikla	Fizinės gerovės užtikrinimo veikla	Garų tiekimas	Kita pramogų ir poilsio organizavimo veikla	Medžiagų bandymai ir analizė	Sausumos transportui būdingų paslaugų veikla	Vandens surinkimas ir valymas*
Akmenės r.	1	1			1			1														
Alytaus m.	1			1		48	2															
Alytaus r.			1			4	1															
Anykščių r.	1		1		1																	
Birštono			1				0															1
Biržų r.	1	1				8	1															
Druskininkų	1			2			0												10			
Elektrėnų			1																			
Ignalinos	1	1		1			1						2									
Jonavos r.	1	3	2					1			1											
Joniškio r.	1	2	1	1	1																	
Jurbarko r.	1	2	0	1					3													
Kaišiadorių r.	1	2	1	1																		
Kalvarijos							0															1
Kauno m.	2	25	10	18	8	624			7	149	161			26						31		
Kauno r.	2		2															2				
Kazlų Rūdos					2	4	0															
Kėdainių r.	1	4	0	2																		
Kelmės r.	1	2	1		1							1										
Klaipėdos m.		46		27			2			45		5			11	13				25		
Klaipėdos r.				7																		
Kretingos r.	1	7	1		2	20																
Kupiškio r.		2	1				0	1							1							
Lazdijų r.	1		1				1															
Marijampolės	1	8		4		49	3															
Mažeikių r.	3	5	3	5			2															
Molėtų r.	3	2	1					1														
Neringos	1		1					1														
Pagėgių															1							
Pakruojo r.	1		1		1																	
Palangos m.	1		2	3			2	1											7			
Panevėžio m.	1	15	2	5	8		1							6			5					
Panevėžio r.	1		1				1															
Pasvalio r.	1	1	1	1			0					1										
Plungės r.	1	6	3	3																		
Prienų r.			1				0		1						1							
Radviliškio r.	2		2			8																
Raseinių r.	1	2	1	1				2														
Rietavo			1																			
Rokiškio r.	1	3	1				0															
Skuodo r.	1	1	1																			
Šakių r.	2	4	1				2		1					1								
Šalčininkų r.	0	8	1		2												2					
Šiaulių m.	1	2	1	3		127					38											
Šiaulių r.	1	4	0																			
Šilalės r.	1	1										1		2								
Šilutės r.	1	5	1																			
Širvintų r.	1	1	1			9																
Švenčionių r.					2		1		1				1									
Tauragės r.	1	1	2	6			4															
Telšių r.	1	4		1		23																
Trakų r.	1	2																	2			
Ukmergės r.	1	1	3	2																		
Utenos r.	1	6	1	4	2		1															
Varėnos r.	1	3	1			4	1				1											
Vilkaviškio r.				2		18	0	1		1				1							2	
Vilniaus m.	5		21						62	336	254										64	
Vilniaus r.	1	5	4					0								2						
Visagino m.									1													
Zarasų r.	3	1	0	1																		
Savivaldybių, kuriose veikiančios SVJ, nekonkuruoja, dalis, proc.	80%	27%	63%	38%	42%	0%	36%	75%	67%	40%	0%	100%	33%	25%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%

Sudaryta. LLRI, naudojant UAB „Creditinfo Lietuva“ ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

* lentelėje nurodoma informacija pateikiama apie 1 pakopą stambesnę EVRK kodą atitinkančią veiklą

1	paslaugą teikia 1 teikėjas
>1	paslaugą teikia daugiau nei 1 teikėjas

2 lentelės tęsinys

Savivaldybės	Pagrindinės veiklos																		Veiklų skaičius savivaldybėje	Veiklų, vykdomų nesudūriant su konkurencija, skaičius, vnt.	Veiklų, kurios vykdomos nekonkuruojant, dalis, proc.
	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40			
	Verslo veiklos reguliavimas ir parama efektyviau ją organizuoti	Automobilių stovėjimo aikštelių eksploatavimas	Elektros perdavimas	Gatvių, kelių, tiltų, tunelių eksploatavimas*	Keleivių vežimas miesto arba priemiestiniuose sausumos transportu	Kelių ir automagistralių tiesimas	Kino filmų rodymas	Kita, niekur kitur nepriskirta, asmenų aptarnavimo veikla	Kita, niekur kitur nepriskirta, profesinė, mokslinė ir techninė veikla	Kita, niekur kitur nepriskirta, specializuota statybos veikla	Kita, niekur kitur nepriskirta, verslui būdingų paslaugų veikla	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, mašinų, įrangos ir materialijų vertybių nuoma ir išperkamoji	Krovinių kelių transportas	Laikraščių ir raštinės reikmenų mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse	Oro transportui būdingų paslaugų veikla	Projektiniai-konstruktoriniai darbai*	Reabilitacijos ligoninių veikla	Techninis tikrinimas ir analizė			
Akmenės r.																			4	4	100%
Alytaus m.							1												5	3	60%
Alytaus r.																			3	2	67%
Anykščių r.																			3	3	100%
Birštono																	2		4	2	50%
Biržų r.																		1	5	4	80%
Druskininkų												3							5	1	20%
Elektrėnų																			1	1	100%
Ignalinos																			5	4	80%
Jonavos r.																			5	3	60%
Joniškio r.																			5	4	80%
Jurbarko r.																			5	2	40%
Kaišiadorių r.																			4	3	75%
Kalvarijos																			2	1	50%
Kauno m.																			11	0	0%
Kauno r.																			3	0	0%
Kazlų Rūdos																			3	0	0%
Kėdainių r.																			4	1	25%
Kelmės r.																			5	4	80%
Klaipėdos m.											13								9	0	0%
Klaipėdos r.		1	1																3	2	67%
Kretingos r.																			5	2	40%
Kupiškio r.																			5	3	60%
Lazdijų r.																			3	3	100%
Marijampolės																			5	1	20%
Mažeikių r.																			5	0	0%
Molėtų r.																			4	2	50%
Neringos																			3	3	100%
Pagėgių																			1	1	100%
Pakruojo r.													32						4	3	75%
Palangos m.				1															7	3	43%
Panevėžio m.				6															9	2	22%
Panevėžio r.																			3	3	100%
Pasvalio r.																			6	5	83%
Plungės r.																			4	1	25%
Prienų r.																			4	3	75%
Radviliškio r.																			3	0	0%
Raseinių r.																			5	3	60%
Rietavo																			1	1	100%
Rokiškio r.																			4	2	50%
Skuodo r.																			3	3	100%
Šakių r.																			6	3	50%
Šalčininkų r.																			5	1	20%
Šiaulių m.															1				7	3	43%
Šiaulių r.																			3	1	33%
Šilalės r.																			4	3	75%
Šilutės r.																			3	2	67%
Širvintų r.														1					5	4	80%
Švenčionių r.																			4	3	75%
Tauragės r.																			5	2	40%
Telšių r.																			4	2	50%
Trakų r.								1											4	2	50%
Ukmergės r.																			4	2	50%
Utenos r.																			6	3	50%
Varėnos r.																			6	4	67%
Vilkaviškio r.																			7	3	43%
Vilniaus m.	31				23	40			135										10	0	0%
Vilniaus r.																	37		6	1	17%
Visagino m.										6									2	1	50%
Zarasų r.																			4	2	50%
Savivaldybių, kuriose veikiančios SV, nekonkuruoja, dalis, proc.	0%	100%	100%	50%	0%	0%	100%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	100%	0%	0%	100%			

Sudaryta. LLRI, naudojant UAB „Creditinfo Lietuva“ ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

* lentelėje nurodoma informacija pateikiama apie 1 pakopą stambesnę EVRK kodą atitinkančią veiklą

1	Veiklą vykdo 1 ūkio subjektas
>1	Veiklą vykdo daugiau nei 1 ūkio subjektas

III. KIEK PAGRĪSTAS 7 ŪKINĖMS VEIKLOMS SUTEIKTAS IŠIMTIES STATUSAS?

Savivaldybių nenoras prašyti Konkurencijos tarybos leidimo, siekiant užsiimti nauja ūkine veikla, lėmė tai, kad Vietos savivaldos įstatyme atsirado 7 ūkinių veiklų arba išimčių sąrašas, dėl kurių savivaldybės neprivalo kreiptis į Konkurencijos tarybą dėl leidimo pradėti vykdyti naują ūkinę veiklą:

- 1) vandens tiekimo paslaugų teikimas;
- 2) nuotekų valymo paslaugų teikimas;
- 3) šilumos tiekimo paslaugų teikimas;
- 4) atliekų tvarkymo paslaugų teikimas;
- 5) keleivių vežimo paslaugų teikimas;
- 6) teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo paslaugų teikimas;
- 7) maitinimo paslaugų teikimas ugdymo, globos arba sveikatos priežiūros įstaigose.

Kodėl būtent šios ūkinės veiklos pateko į išimčių sąrašą?

Atsakant į šį klausimą bendrą logiką visų šių veiklų atžvilgiu surasti sunku. Kai kurios veiklos (pvz., šilumos, vandens tiekimas ar nuotekų valymas) į išimčių sąrašą galimai pateko dėl to, kad jomis jau dabar monopoline teise užsiima didžioji dauguma SVJ. Taip pat nėra aišku, kokiais argumentais vadovaujantis į išimčių sąrašą patenka tokios veiklos kaip atliekų tvarkymas, teritorijų ir gatvių priežiūra ir tvarkymas. Pastarosios paslaugos yra teikiamos privačių ūkio subjektų ir nėra aišku, kuo šios paslaugos yra išskirtinės, lyginant su likusiomis į išimčių sąrašą neįtrauktomis paslaugomis (80 SVJ, žr. 1 pav.).

1 pav. SVJ, kurios užsiima atitinkamomis Ūkinėmis veiklomis – išimtimis, skaičius, vnt., 2018 m. pab.

Parengta LLRI, naudojant UAB „Creditinfo Lietuva“ pateiktus duomenis

Didelė tikimybė, kad tokia veikla kaip maitinimo paslaugų ugdymo, globos arba sveikatos priežiūros įstaigose teikimas čia apskritai pateko atsitiktinai, nes nei viena SVJ tokios veiklos nevykdo. Tai, kad sudarant išimčių sąrašą nebuvo vadovautasi vieninga metodika, neleidžia teigti, kad šioms veikloms išimties statusas suteiktas pagrįstai.

Nepaisant to, kad Konkurencijos tarybos leidimas šioms veikloms nėra privalomas, 3 būtinųjų sąlygų (1) veikla yra būtina bendriesiems savivaldybių gyventojų interesams patenkinti; 2) kiti ūkio subjektai tokios veiklos nevykdo; 3) tuo nebūtų suteikiamos išskirtinės sąlygos ar diskriminuojami kiti ūkio subjektai) testas turi būti taikomas ir joms.

1. Ar Ūkinės veiklos – išimties tenkintų pirmąją iš 3 būtinųjų sąlygų – veikla būtina bendriesiems savivaldybių gyventojų interesams patenkinti?

Analizuojant visų 7 ūkinių veiklų – išimčių populiarumą 60-yje savivaldybių, įvertintos visos konkrečią Ūkinę veiklą – išimtį (žr. 3 lentelės 1 stulpelį) teikiančios SVJ, nepriklausomai nuo to, ar SVJ nurodyta pradinė paslauga buvo susijusi ar nesusijusi su nagrinėjama Ūkine veikla – išimtimi (žr. 3 lentelės 3 stulpelį).

Mažiausiai populiarus veikla yra teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo paslaugų teikimas. Ji teikiama tik 16,7 proc. savivaldybių. Maitinimo paslaugų ugdymo, globos arba sveikatos priežiūros įstaigose kaip pagrindinės paslaugos neteikia nei viena SVJ, todėl šio tyrimo apimtyje šios veiklos paplitimo savivaldybėse įvertinti neįmanoma. Visos kitos nagrinėjamos Ūkinės veiklos – išimties yra teikiamos didžiojoje daugumoje savivaldybių (žr. 3 lentelę).

Kaip matyti 3 lentelėje, SVJ, vykdančių konkrečias pirmines veiklas, skaičius ne visada atitinka Savivaldybių, kuriose veikia šios SVJ, skaičių. Tokia situacija susidaro dėl dviejų priežasčių: vienu atveju konkrečią paslaugą teikia dvi toje pačioje savivaldybėje veikiančios SVJ; kitu atveju viena SVJ veikia kelyje savivaldybėse (pvz., atliekų tvarkymo centrai, vandens ir šilumos tiekimo įmonės).

2. Ar Ūkinės veiklos – išimties tenkintų antrąją iš 3 būtinųjų sąlygų – kiti ūkio subjektai tokios veiklos nevykdytų?

Teikiant vandens tiekimo, nuotekų valymo ar šilumos tiekimo paslaugas, dėl brangios infrastruktūros, kuriai reikia didelių pradinių investicijų, valdžios leidimų ir panašiai, tikėtina, kad SVJ gali būti vienintelė šių paslaugų teikėja daugelyje savivaldybių. Tačiau įėjimo į keleivių vežimo, atliekų tvarkymo ar maitinimo paslaugų rinkas barjerai nėra tokie aukšti, o potenciali konkurencija yra galima. Taip pat šiose rinkose neabejotinai jau veikia privatūs ūkio subjektai visoje Lietuvoje. Jų paslaugomis galėtų ir turėtų siekti naudotis visos savivaldybės.

3 lentelė. SVJ skaičius ir savivaldybių skaičius/dalis, kuriose vykdomos Ūkinės veiklos – išimtys, pagal jas atitinkančias pirmines veiklas, atitinkamai vnt., vnt., proc., 2019 m. pr.

Ūkinė veikla – išimtis	EVRK kodas	Pirminė veikla	SVJ skaičius	Savivaldybių skaičius	Aktyvių savivaldybių dalis
1	2	3	4	5	6
1. vandens tiekimo paslaugų teikimas	360000	Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas	44	46	76,7 %
	360010	Vandens surinkimas ir valymas	2	2	3,3 %
	370000	Nuotekų valymas	4	4	6,7 %
	VISO		50	52	86,7 %
2. nuotekų valymo paslaugų teikimas	360000	Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas	44	46	76,7 %
	360010	Vandens surinkimas ir valymas	2	2	3,3 %
	370000	Nuotekų valymas	4	4	6,7 %
	VISO		50	52	86,7 %
3. šilumos tiekimo paslaugų teikimas	353010	Garų tiekimas	2	2	3,3 %
	353020	Karšto vandens tiekimas	4	3	5,0 %
	353000	Garų tiekimas ir oro kondicionavimas	34	43	71,7 %
	773900	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, mašinų, įrangos ir materialijų vertybių nuoma ir išperkamoji nuoma	1	1	1,7 %
	682000	Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas	6	6	10,0 %
	351200	Elektros perdavimas	1	1	1,7 %
	VISO		48	53	88,3 %
4. atliekų tvarkymo paslaugų teikimas	811000	Kombinuota patalpų funkcionavimo užtikrinimo veikla	2	2	3,3 %
	683200	Nekilnojamojo turto tvarkyba už atlygį arba pagal sutartį	1	1	1,7 %
	812900	Kita valymo veikla	5	5	8,3 %
	381100	Nepavojingų atliekų surinkimas	13	12	20,0 %
	382100	Nepavojingų atliekų tvarkymas ir šalinimas	11	24	40,0 %
	749000	Kita, niekur kitur nepriskirta, profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1	1	1,7 %
	VISO		33	40	66,7 %
5. teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo paslaugų teikimas	432100	Elektros sistemų įrengimas	1	1	1,7 %
	522140	Gatvių, kelių, tiltų, tunelių eksploatavimas	1	1	1,7 %
	421100	Kelių ir automagistralių tiesimas	1	1	1,7 %
	812900	Kita valymo veikla	3	3	5,0 %
	960900	Kita, niekur kitur nepriskirta, asmenų aptarnavimo veikla	1	1	1,7 %
	811000	Kombinuota patalpų funkcionavimo užtikrinimo veikla	1	1	1,7 %
	683200	Nekilnojamojo turto tvarkyba už atlygį arba pagal sutartį	2	2	3,3 %
	VISO		10	10	16,7 %
6. keleivių vežimo paslaugų teikimas	493110	Keleivių vežimas autobusais mieste ar priemiestyje	39	37	61,7 %
	493100	Keleivių vežimas miesto arba priemiestiniu sausumos transportu	1	1	1,7 %
	682000	Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas	1	1	1,7 %
	522100	Sausumos transportui būdingų paslaugų veikla	1	1	1,7 %
	VISO		42	39	65,0 %
7. maitinimo paslaugų teikimas			0	0	0,0 %

Parengta LLRI, naudojant UAB „Creditinfo Lietuva“ ir Lietuvos statistikos departamento pateiktus duomenis

IŠVADOS:

1. Periodinė SVJ skaičiaus ir veiklų dinamikos stebėseną yra būtina, bet nepakankama sąlyga, siekiant įsitikinti SVJ veikimo ar tam tikrų veiklų vykdymo pagrįstumu.
2. Pirmąją iš 3 būtinųjų sąlygų tenkina tik 3 pagrindinės veiklos, t. y. tos, kurios vykdomos didžiojoje daugumoje savivaldybių: „Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas“, „Keleivių vežimas autobusais mieste ar priemiestyje“ ir „Garo tiekimas ir oro kondicionavimas“.
3. Antrą iš 3 būtinųjų sąlygų tenkina tik 3 pagrindinės veiklos, t. y. tos, kurias vykdydamos SVJ nesusiduria su konkurencija bent pusėje savivaldybių: „Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas“ bei „Garo tiekimas ir oro kondicionavimas“.
4. 9 savivaldybėse (*Akmenės r., Anykščių r., Elektrėnų, Lazdijų r., Neringos, Pagėgių, Panevėžio r., Rietavo ir Skuodo*) veikiančios SVJ, vykdydamos pagrindines veiklas, nesusiduria su konkurencija, t. y. vykdo veiklą, kurios nevykdo kiti privatūs ūkio subjektai toje savivaldybėje. Todėl jų veikla galimai nepažeidžia antrosios iš 3 būtinųjų sąlygų.
5. 7 savivaldybėse (*Kauno m., Kauno r., Kazlų Rūdos, Klaipėdos m., Mažeikių r., Radviliškio r. ir Vilniaus m.*) visos veikiančios SVJ konkuruoja vykdydamos pagrindines veiklas su kitais ūkio subjektais ir tuo galimai pažeidžia antrąją iš 3 būtinųjų sąlygų.
6. Tris Ūkinės veiklas-išimtis iš septynių SVJ vykdė tenkindamos abi (pirmą ir antrą) iš 3 būtinųjų sąlygų: vandens tiekimo, nuotekų valymo ir šilumos tiekimo paslaugos.
7. Atlikus ne tik pagrindinių, bet visų SVJ vykdomų veiklų pagrįstumo vertinimą, tikėtina, būtų nustatyta, kad konkurencija su kuria susiduria SVJ yra ženkliai didesnė nei vertinant tik pagrindines veiklas.

REKOMENDACIJOS:

1. **Periodiškai tikrinti SVJ veiklos pagrįstumą.** Šiuo metu savivaldybės nėra įpareigosotos periodiškai tikrinti SVJ vykdomos veiklos pagrįstumą, t. y. jų 3 būtinoms sąlygoms. Nevykdant SVJ veiklos periodinio vertinimo, išlieka grėsmė pažeisti sąžiningos konkurencijos principą.
 2. **Nustatyti aiškius kriterijus, siekiant nustatyti, kokie gyventojų poreikiai gali būti laikomi bendrais.** Nėra nustatytų kriterijų, pagal kuriuos būtų sprendžiama, kokia veikla laikytina būtina bendriesiems visuomenės poreikiams tenkinti. Analizuojant visą veiklų, kuriomis užsiima SVJ, spektrą, būtinais poreikiais yra laikoma ir šildymo, bei geriamojo vandens tiekimo veikla, ir automobilių plovimo, soliariumas, vairavimo mokykla ir panašios paslaugos.
 3. **Siekti paslaugas pirkti iš privačių ūkio subjektų.** Nustačius, kad tam tikra veikla yra būtina bendriesiems gyventojų interesams patenkinti, savivaldybė turėtų siekti paslaugas pirkti iš privačių ūkio subjektų. Pavyzdžiui, mažinti įėjimo į rinką barjerus, ieškoti atitinkamų paslaugų tiekėjų kitose savivaldybėse, sandorį padalinti dalimis (kad konkursuose galėtų dalyvauti mažesnės įmonės).
 4. **Periodiškai atnaujinti SVJ sąrašą.** Nuo 2019 m. VšĮ „Stebėsenos ir prognozių agentūra“ įgijo pareigą kiekvienais metais rengti ir skelbti SVJ veiklų apibendrinančias metines ataskaitas.
- Šiose ataskaitose planuojama pateikiama ši informacija: SVJ skaičiaus ir teisinės formos pokyčiai; savivaldybės valdomų įmonių vertė; finansinių ir nefinansinių veiklos rezultatų apžvalga; savivaldybės valdomų įmonių sąrašas pagal ataskaitinio laikotarpio paskutinės dienos duomenis; informacija apie duomenims apibendrinti naudotus metodus.
- Laikantis skaidrumo, sąžiningos konkurencijos principų, o taip pat siekiant EBPO rekomendacijų įgyvendinimo, būtų tikslinga skelbtiną informaciją papildyti ir šiais duomenimis: SVJ darbuotojų skaičius; SVJ visų vykdomų ūkinių (pagrindinių ir visų kitų) veiklų sąrašas ir jo pokyčiai.